

Iz povijesti hrvatske književnosti

UDK 886.2(049.2):244"17"

Hilarion Gašparoti (1714-1769)

TRI POLEMIČKE PROPOVIJEDI PROTIV POKLADA

CZVÉT SZVÉTEH, ali SIVLÉNYE, Y CHÍNI SZVÉTCZEV, koteri vu nassem Horvátczkem, iliti Szlovénszkem országu z-vekssum pobosnosztjum, y z-prodestvom postujusze. Szkupa, y drugeh szvétczev oszebuynessega, y szvetessega sitka; nam na chudo, y naszleduvanye iz vnogeh veruványa vredneh y potvérdgyeneh piszcev zebráni. Vszakojachkem vrè jezikom, kakti spanyolszkem, latinskem, franczuskem, nemskem: szvojem országom od vnogeh napêrvò posztávleni. Vezda pak po dareslyivoszti bosanszki, y miloszêrdnoszti najszvetesse neba, y zemlye kralycze Bl. Devicze Marie na Bisztriczzi milosche izkazujuče, vszem vèrnem kêrschanszkem dussiczam Horvátczkoga országa na napredek, y duhovnem pasztirom za polehchiczu prodekúvanya, na szvetlo za vugodnu duhu podáni. Y na nass szlovénszki jezik, z-dopuschenyem poglavarov, po lyublenom trudu P. Hilariona Gasparotti, reda sz. Paula pèrvoga puschenika, prenesseni, 1750. Stanpani vu Gradczu pri odvetku Widmanstadianszkomu, vu lettu Goszponovom 1752.

(Vel.20,4 X 16,6 cm; str./12/ + 982 + /1/, sa 1 sl.)

Priložek k prvoj strani. Za tri fašenske dneve prodeke zaderžavajuči.

NA FAŠENSKU NEDELJU PRODEKA.

Tradetur gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur, etc. Lucae 18.

Vu ruke poda se narodom, i ošpota se, i zbičuje se, i popljuje se.

Ibidem.

1. Kada bi bil stanoviti zvezdoznaneć za kalendare zvezde razgledaval, dojde k njemu neprijatelj pokolenja človečanskoga, vrag peklenski, okolu njega z repom svojem mileći se; kojega opita zvezdoznaneć: Kaj ovdí iščeš i od mene s prilizavanjem tvojem imati želež, nesrećna naveke beštija? Odgovori vrag: Ne straši se, moj dobri človeče, ti celoga leta dneve med Bogom i sveci deliš; prosim te, da i meni barem jedan dan zapišeš. Kaj je jedan dan med tulikemi dnevi? Nasje se kalendarov spravljavec, dobro poda vufanje vragu, vut vendar van, da čež leto dan nazad povrne se i koteri dan sebi zapisan spozna, očivesto valuje. Razidu se, i za spunjenem letom z velikem veseljem povrne se duh nećisti k zvezdoznancu, jako hvaleći za ljubav iskazanu proti njemu i govoreći: Nesem štimal, da bi mene tak verno bil posluhnuć; ja samo za jedan dan tebe prosil jesem, ti ništarmanje med nedeljami pedeset i dve, med svetki nikaj menje dnevoć meni zapisal i prikazal jesi. Osupne zvezdoznaneć i

srđito opita: Kak bi to moglo biti, da tak sveti dnevi, Bogu i svecom na hvalu podani, tebi bi bili zapisani? Odrvne vrag: Istinsko spoznal jesem vu rečeneh dnevih tuliku ljudctva odurnost, grehotu, pijanščinu, nečistoču i ostalu ničemurnost, da vse ove dneve, od božje službe izbrisane, a meni zapisane, tvrdno držal jesem. Ova zgovorivši, nestane ga. Od kojega vremena svetečni dnevi, koji prvo zlatemi literami vu kalendaru pisani jesu, s črlenemi zapisavaju se, kakti da bi zvrhu odurnosti, vu njih vučinjene, sramuvati se morali.

2. Krščanski poslušiteli, zakaj denes ovu pripovest naprvo donašam, povedati hoču. Istina je da, akoprem vsaki dan grešno ljudctvo, tak zbog krhkoče svoje, kak zbog skušavanja preveč skoznoga i na dobičke svoje kruto skrbnoga, z neba izhičenoga pozoja, vu vsakojačke grehe opada; na tuliko, da vnogi sveti navučiteli srčeno valuju iz četnajst jezer, iz šezdeset jezer, komaj dve ali tri duše vu nebo othajajuče, nego vse vu pekel prepadajuče. Ništarmanje, po svetkeh vnogo vekši bivaju grehi od vsakoga stališa vmangujučeh ljudih. Ar vu svetek krčme pohajaju se, pleše se, pijančuje se etc., z rečjum: Bog i bližnji bantuje se. Ali, o tuga i žalost! Zverhu vseh oveh dnevoz, tri ovi fašenski dnevi najbolje duhu peklenskomu prikažuju se, pokehdob ovo vreme Stultorum infinitus est numerus. Norcov neizbrojeni broj vidi se. I med krščeniki oni negdašnji poganini egiptonski nahajaju se, bogu Bakhušu ali, da očivesteje rečem, vragu peklenskomu svetke na hvalu opslužavajuči. Ar ove dneve plemenitaši vu priprostu norsku opravu oblače se i ovak iz stališa svojega ishičene i njemu neprikladne kažu se. Jesu, koji vu smešnu oblečeni opravu, vsakojačke norske igre zbadaju i pamet pogublenu iskažuju. Jesu, koji nočnih strašil, nemeš stvari, ljuteš medvedov, vukov etc., kože i kipe na se jemlju i kip božanski, na kojega stvorjeni jesu, othitavaju, blate i nemi stvari prispodablaju. Jesu, koji dugo pijančujuč, nemertučljivo jeduč, do grla zoseru se; drugi tance do bele zorje vode; ostali vu smehu, igraš, norijaš, na svade, špote, neprijateljstva i na ista ljudomorstva dohajaju. Jesu, reku, koji vu nečistoču, lotriju i vu vse grehe puščaju se, na tuliko, da vsem ovem s. Mati Cirkva današnjem svetom evangelijumu muku Krištuševu naprvo postavljajuč, nje vendar od grehote stegnuti ne more.

I akoprem vu slepcu evangelijumskom slepotu njihovu očivesto otkriva, ništarmanje nje rasvetiti ni prikladna, nego nestegnjeno vragu služe, njemu dneve alduju, a Krištuša Jezuša Otkupitela svojega muku znovič ponavljaju, da se od Njega ove tri dni najbolje more reči: Tradetur gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur, etc. Vu ruke poda se narodom, i ošpota se, i zbičuje se, i popljuje se. Ovi, ovi norci jesu, od kojeh govori sveti Pavel: Rursum crucifigentes in se filium Dei. Znovič rasičinjavajuči vu sebi Sina Božjega. Ah, verne duše krščanske, da vi ovem norcom spodobni ne ostanete ove tri dni fašenske, tak z mukom Krištuševum, kak z prehajajučem hitro vremenom, i strašnemi peldami vas stegnuti nakanil jesem; posluh prosim. /.../

Ah, duša draga, ove fašenske dneve tri mogučni neprijatelji vojuju proti vernomu ljudctvu krščanskomu, najmre: svet, telo i vrag. Oružje njihovo jesu: nasladnosti, lakomosti, plesi, pogibelna shodišča etc., iz kojeh nastaje poštenja istoga pogublenje, i ovo vreme več neg drugda; ar vsa dopuščena i slobodna sada štimaju se.

Nekoteri mudroznanec na senjem dojde, gdje osli prodavali se jesu, kak da bi jednoga kupiti hotel. Ovdí, da bi druge i druge pred se zapovedal peljati, zadnjič vse je othitil govoreći: Ne nahaja se ovdí osel, kakvoga želežem kupiti. Čude se vsi, da med tulikum vnožinum oslov ne nahaja sebi povoljnoga. Zato opitaju ga: Kakvoga bi rad imati osla? Odgovori: Osla hoću imati takovoga, koj rep pavov imal bude, z najlepšemi zrcali i kolobari nakinčen. Na koj odgovor vsi okolu stojeći glasom nasmeju se i reku: O, norc, ne mudroznanec! Gdo ti takvoga osla najde, nego more biti koj malar zmalanoga? Na to mudroznanec reče: Iz mene se osmehavate vi, vekšega smeha vredni! Hočete imati žitak oselski vu goščenju, plesu, nečistoči sprevođen, koj vendar bi imal rep pava, to je to: smrt i konec blaženi, sveti, lepi i angelski. Kaj menje zadobiti se more, nego osel z repom pavovom? Dapače, vi i takovi sveta nasledniki, pošaljete se vu melin oselski, na komen ognjeni, vu tmicu zvuksku!

O, kak ovem načinom vezdašnje vreme vnogi vkanjuju se ovo vreme fašensko! Koje ako od greha odvleči i na dobro dopeljati ne more muka Kristuševa, krhkoča žitka njihovoga i nesrečni konec prokleteh, naj končema po peldah strašneh moja poslušnu opominanja. Jaj, opominanja koja morebiti zadnja jesu. Ah, poslušnete anda i prestrašete se.

10. Stanoviti prodektor, vuprav ove fašenske dneve proti grehom, koji sada slobodnije pripečaju se, zažgano i oštro govoreći, naprvo postavljaj je krhkoču žitka i rekel: More se pripetiti, da koj zmed poslušitelov predi iz ovoga sveta premine, neg na pepelnicu z blagoslovljenem pepelom opepeli se. Anda ne veruvati tak krhkomu žitku, a menje jeden listor hip vu smrtnom grehu zaostati. Med poslušiteli bil je pun nečistoče grešnik, k kojemu spodobnoga žitka pajdaš po prodečtvu reče: Prijatel! Oštro, prez luga, od prodekatora vumiveni jesmo; pravu nam je istinu povedal. Kaj smo anda čineći? Postavimo konec grešenju: daj, otiraj iz hiže tvoje onu hotnicu, s kojum tuliko krat grešil jesi. Morebiti su ovo bila zadnja Boga zovučega opominanja! Nasmeje se na ova grešnik i, od nasladnosti telovne oslepljen i zažvalen, reče: Bog je milosrden, ne kaštiguje taki; bude vreme k Vuzmu svete spovedi. Prodekatori listor iz prodekalnice treskaju, da bi nas prestrašili.

Ovak razidu se. Nesrečni grešnik domom na svoje navadne povrne se nasladnosti. Ali, nut kaštige Božje! O pol noći probudi se ves poten, zbudi nesramnu pajdašicu, oprosi sveću, sebi zlo čuti. Šetuje ona, i gda sveću vužiže, čuje gingavu reč i vumirajučemu spodobnu: Vale infelix amasia. Srečno ostaj, nesrečna ljubitelica. Ona prestrašena, vleze vu hižu, ali vu krvi zakaljanoga, na zemlji mrtvoga najde nevoljnoga pajdaša svojega. O, strašni sudi božanski! O, smrt nesrečna! O, krhkoča žitka!

11. Strašne kaštige naj poslušnu pijanci fašenski. Sedelo je vu krčmi nekuliko ljudi, koji potlam bi se bili prinapili, počeli su spomenke kajkakove med sobum imati. Med drugemi, i ovoga imali jesu: Kaj z človekom po smrti bude? Nikaj, jeden reče: Vkanjuju nas popi, ki vuče, da i po smrti duša živa bude. Na to se vsi drugi nasmeju. I gda se tak nasmeju, dojde k njim jeden visok i žestok (človeka su štimali, a vrug je vu človečjem bil kipu) i opita: Kaj se spominate? Odgovori on nesrečni duše tržec: Od duš govorimo. Da bi gdo moju hotel kupiti, dal bi mu ju lahku cenu, i tako bi peneze za vino dal, da bi nje skupa zapili.

Smeju se i na to tovaruši; on pak koj je k njim došel, reče: Takvoga ja kramara iščem, gotov jesem tu tvoju dušu kupiti, poveč za kuliko ju prodavaš? Pogode se, poda peneze, vina kupe, po vse piju. Da bi pak večer nastal, reče duše kupec: Vreme je da se razidemo, i da vsaki na svoj stan ide. Ali prvo sudete: Da bi gdo konja kupil na oglavniku privezanoga, ne bi li z konjem i oglavnika moral vzeti? Vsi odgovore tak. Zatem taki kupec kramara z dušum i

z telom pred vsemi zgrabi, zdigne i sobum (kam drugam nego vu pekel) odnese.

Drugu ne menje strašnu piše Mihalj Iffelt od jednoga pijanca vu Nemški zemlji blizu Moguncije varaša, koj na fašensku nedelju leto 1595. četirnajsti dan sušca vu krčme budući pil je do zrigavanja i bluvanja. Kojemu dojde žena, koja je malo potlam porod morala imati, i lepo ga je prosila, da domom ide, doklam jošče kuliko trezen. Ali pogani človek, ne kaj bi bil ženu posluhnuł, koja ga je na dobro opominala, nego ju je k tomu jako izbil i z ovakvemi rečmi otiral: Othajaj prokleta, z tem tvojem živem vragom koga vu utrobi nosiš. Ako li ne othajaš, tak ti je ovdí od mojega meča vumrti. Anda li, reče ona, moj muž ja živoga vraga nosim, naj tak bude. Odide tužna i srdita žena. On pak ostane žeruč vu krčme.

Gda bi domom došla žena, začne se s porodom truditi, i malo potlam rodi strašilo, nad kem su se i strašili i čudili vsi koji su je videli. Bilo je od pupka gore človeku spodobno, a od pupka dole jadovite kače. Poklam se je pak zadovoljno vina nalejal pijanec, povrne se domom. Ali komaj je vrata otprl vu hižu, gde je betežna žena ležala, i čuden on porod po zemlji puzel: taki kak najbržeši jastreb vu njega se strašilo spusti, i zvezanoga z repom svojem tak ga je i tak dugo pikalo, doklam se je vse telo spriščilo, od čemera nadulo, i naduto z dušum se razlučilo. Po njegove nesrečne smrti, i mati vumre taki, niti ono strašilo ne već živelo.

12. Okol toga istoga vremena pripetilo se je i drugo srditosti Božje znamenje, vu Nemške tulikaj zemlje, vu selu imenom Ikerhov. Gde dva pijanca, da bi na oštariju došla, vučine vina donesti, ali donešeno ne im po volji bilo, kakti zevsema mlahavo. Zato drugoga, jakšega, reku donesti, kak goder drago bude. Donešeno dopade se. Onda peharce nagibati, rozgotom smejati i malo potlam huškati začnu. Vu tom pijanskom razgovoru reče jedan k drugomu: Komu sada hoću napiti? Odgovori tovaruš: Kak si glumpast, ne znaš li komu? Napi Bogu, buš videl, kaj ti odgovori.

Na to on nesrečnjak popade kupicu vina punu i ovak reče: Posluhni, Bože /na kuliku blaznost vino človeka napelja/, ako hočeš, tebi ov žmulj napijam, ter ti to govorim, da gda ga ja ispijem, da mi zadosta vučiniš; ako li nečeš, krivica mi bude. To reče i žmulj ispije. Opita pak tovaruša: Kojega vina hoću Bogu natočiti? Imaš staro i novo, odgovori, s koga hočeš, natoči mu. Onda z novem napuni steklo govoreći: Dobro je to za njega. I protegnuvši ruku, kot da bi Bogu hotel dati, reče: Vzemí, Bože, ako ti bu po volje; da bi bil ti bolše ovo leto dal, bolše bi pil.

Komaj to zreče, i taki, jošče steklo vu ruke držeči, strašno zaruči i ves dreven postane; koj ako je ravno zapiral i otpiral oči, ni reči ništarmanje pregovoriti ne mogel. To videči tovaruš njegov, brzo prebeži, a drugi, koji onde bili jesu, hoteli su ga z mesta genuti, ali nesu mogli; zato dozvali su jake i žestoke muže, kí bi ga odnesli. Došli su i sobum vuža jesu donesli, s kēmi su ga zvezali; k tomu tri konje pripregli i pijani vlekli. Ali zavman, ar ga ni genuti nesu mogli. Čudo to videči, magištratuš dokonča, da se hiža vužge; ali i to zaludo, ar se krov pod nijeden put zažgati ne hotel. I tak je on nevoljnjak dugo vremena prez jestvine i pitvine i prez reči odrevenen stal, doklam ga je ze vseh stran prehodno ljudctvo videlo.

13. O, nesrečni požeruhi, lakomci i pijanci, gorši od vsake neme stvari! Ar vsaka beštija biva od druge, ov pak biva beštija od sebe samoga. Ter kaj je najgorše: vsi grešniki, vu kojem goder grehu od smrti zapopađeni, mogu se jošče pomoći ali po sebi zvršenum žalostjum ali od drugoga po pravedni spovedi i odvezavanju. Sam pijanec, sin fašenka, niti od sebe niti od drugoga pomoći imati ne more, kajti je nema stvar, kajti je prez pameti i razuma: nikaj

človečanskoga činiti ne more. Imamo toga peldu strašnu od pijanca onoga, kojemu vumirajućemu plavala jesu vusnica vu vinu i vu ustah jezik. Dozove se od drugih redovnik i, da bi nikaj š njim nê mogel opravit, kriči mu: Dobri moj človeče, misli *divina, divina* od Boga i od zveličenja tvoga, i ne budi kakti *živina*. Ali, kaj na ova pijanec? Vu tuliki smrti pogibeli odgovarjal je zadnje reči redovnika: *Vina, vina*. Znovič redovnik reče: Ne *vina, vina*, nego *divina*; od Boga misli i ne budi *živina*. Pak pijanec odvrne: *Vina, vina, vin*. I da ne bi zadnja menkal, mesto njega zbluval je *animam*, nesrečnu dušu. O, duša, nesrečna duša! Kakov žitek, takva smrt. Ah, kulika je norost svetu, telu i vragu vgajati, gostiti se i veseliti, a Boga pravoga othititi i na veke poginuti. Akoprem iz do sada rečeneh vsaki spoznati more, vendar jošče vu priliki pokazati hoču. I dokončam.

14. Stanovita žena imala je kruto lepu jedinu kčerku, dobro, sveto i dostojno odgojenu, vre k hižnom zakonu prikladnu. Mislila je i starala se je dobra mati za poštenoga i dostojnoga mladenca komu svoju kčer vdati bi mogla. Nut vu takvom mišljenju postavljenu, zastignu peteri mladenci, sveta nasledniki, kruto lepi, vu licu jednaki, ali vu meštiji razlučeni, rečenu mater. Prvi bil je malar najspametneši; drugi muzikaš najvugodneši; tretí dišečeh mastih delavec najzvršeneši; četrti sokač najpreštimaneši; peti nesramni ljubitel najzaljubleneši. Pristupi malar k metri, počne snubiti kčer govoreči: O, gospa odičena! Kči tvoja je ljubav moja, nigdo nju bolje veseliti ne bu mogel nego malanja moja, nju zmalam, njoj vsakojačke kipe naprvo postavim, anda nju mi ne zakrati, i zdrava ostani.

Dojde za njim muzikaš, prične snubiti: Zdravo gospa milostivna! Kči tvoja je ljubav moja, nju nigdo bolje razveseliti more od mene. Moja hiža je drugo nebo puno gusel, nikaj ne menka nebu mojemu, nego jedna Angela, kči tvoja. Ondi raduvali se budemo vu vsakojačkem igranju. Anda nju meni ne zakrati, i zdrava ostani.

Tretí vlezje vu hižu i reče: Zdravo gospa ljublena! Nut kči tvoja je ljubav moja, niti nigdo nju bolje veseliti ne bude mogel od dišečeh mastih mojih; nju vsu namažem z pismum, da z menum jedna postane duha. Anda nju mi ne zakrati, i zdrava ostani.

Za ovem vu hižu stupi četrti sokač, nisko se nakloni i reče: O, gospa srčena! Kči tvoja je ljubav moja, nigdo nju bolje ne razveseli od mene. Ja prebivam vu kuhinjah, zgotavljam vse jestvine i pivnicu imam pod oblastjum mojum, vsa čez ruke moje na stol othajaju, a najbolša za me ostavljam, kak od meštara mojega naučen jesem. Kči tvoja cel den bude imala obilni obed, ali gospocku večeru. Anda nju mi ne zakrati, i zdrava ostani.

Zadnjič i peti ljubitel naprvo dojde govoreči: Zdravo gospa odičena! Nut kči tvoja je ljubav moja, niti nju nigdo bolje ne razveseli od mene. Nju popeljam po varašu, z menum pohodi vse krčme, zvodi vse tance, anda nju mi ne zakrati, i zdrava ostani.

Nut čudo! Komaj snoboki ovi odidu, dojde vu hižu prezmožnoga kralja poscel ovako govoreči: Gospa poštuвана! Moj gospon je kralj veliki, čuje da imaš kčer jednu siromašku, ali najlepšu i razumnú. Ima i kralj moj jedinoga sina najlepšega koj bude odvetek vseh kraljestvih. Pošilja anda mene k tebi i prosi sinu svojemu kčer tvoju vu hižni zakon. Kaj ako vučiniš, tebe i kčer tvoju zapelja vu palaču svoju i delnicu učini vseh ladanjih svojeh.

15. Za dokončanem snubenjem, pozove mati vu otajnu komoricu jedinu kčerku, da njoj obznani novine ove vesele. Ali kči preteče vu rečeh mater i govoriti začne: O, mati moja! Znam vsu skrovnost, ar pred varti poslušala jesem. Ah, ljublena mati moja! listor onoga petoga, petoga koj zna i obeče plesanja. - O kči nora, reče mati, kaj te noge srbe? Kaj dobiš z plesanjem nego trudno telo, žalostno srce; ne znaš li kak strašne jesu pelde plesanja? O,

kuliko divojak pogibelno jese poskaljilo vu plesanju! Išle su tamo device, a nazad su se povrnule hotnice.

Anda končema sokača, gospa majka? O, norska kči, kaj hočeš zamazanem sokačem? I kada napuniš želudac, kaj odovud zadobiš nego muku? Nesi čula od bogatuša koj poglavito se je vsaki dan gostil, vezda kriči: O, otec Abraham, smiluj se na mene, ar se mučim vu ovom ognju! Jeda li i ti za jednu nasladnost, koja ne dugša od tvoje lakomosti, hočeš trpeti muke vekivečne? - Anda končema muzikaša ali malara, gospa majka? - O, norica! Kaj je igranje koje z svojem glasom prehaja? Kaj malanje, nego jedno lažljivo izmišljenje? Ah, sina kraljevskoga, sina kraljevskoga, zeberi kči moja! Ti budeš gospa, ti budeš kraljica!

Privolenje poda kči, začuje kralj, raduje se dvor kraljevski i pripravlja gošćenje svadbeno. Ali nut, o žalost, o tužno srce materinsko! Kaj se je pripetilo? Kči, ne već kči, o norost! Došlo je vreme fašensko. Pristupe pod oblok peteri snoboki, prvi vu maškari z naličjem, igraju, noruju. Nepočinjena kči pogleda čez oblok i kak da bi ogenj na peteh imala, prez znanja matere otpre vrata, van izide, i z onemi snoboki pobegne, ter prez slobošćine biskupov, prez blagoslova popov, s njimi zaruči se, izda se. To čujuči kralj, rasrdi se, i tak mater kak kčer skupa z petemi snoboki vučini iskončati i na grmadu hititi.

Ovo je prilika, ali poglejmo vu njoj istinu. Gdo je ova mati, nego ti, duša kršćanska. Kči tvoja je volja tvoja. Sin kraljev je Jezus Krištuš, jedini sin Božji. Oni peteri bratenci i snoboki jesu petera tela čutenja. Malar videnje, z farbanem malanjem nasladije se. Muzikaš poslušanje, vu igranju veseli se. Masti delavec dihanje, z duhom raduje se. Sokač kušanje, z tekom napunjava se. Ljubitel dotikanje, vu plesanju i nesramnom pipanju, valja se.

O, duša moja, to neki dan volja, kči tvoja obečana je Kralju nebeskomu. Navučiteli ili prodekatori kakti poscli reči Božje, obznanili su kralju da zaručavaš volju tvoju. Uni viro virginem castam exhibere Christo. Jednomu človeku devicu čistu ljublenomu podati Krištušu. Vre su se raduvali angeli i ves dvor nebeski nad budućum svadbum. Ali, nut norica, volja slepa je vučinjena. Ovo fašensko vreme! Od peterih čutenj zgrabljena, ostavila je zaručnika Krištuša vu svetom oltarskom Sakramentu postavljenoga, ter je odišla gde se popeva, igra, pijančuje; onde se je sa čutenji telovnimi zaručila. O, norost velika, o čutenja vkanjlivci prokleti! Ne premišljavate strašnu srditost kralja Krištuša koteri dušu mater, volju kčer, i vas petere snoboke po smrti iskončane, na vekivečnu peklensku pošalje grmadu. O čutenja moja, spačiteli nesrečni, vi jeste oni peteri lampaši prez olja devic noreh, koji odganjate siromašku volju i dušu moju od vekivečnoga veselja dike nebeske.

17. Ah, duša moja, imaj vekšu skrb na volju tvoju, koju da začuvaš neoskrunjenu, imaš ovdí na molitve četrdeset vur vani postavljenoga zaručnika tvojega. Ovdí premisli svetu muku njegovu kulika je za te pretrpel. Razmisli krhkoču žitka človečanskoga. Pomoli se ovdí za grešnike i vu tmici greha bludeče norce. Premisli strašne kaštige noreh fašenkov i ovak gotova počkaš zaručnika nebeskoga.

Ako onda jošče koja iskrica ljubavi Boga i bližnjega vu nas se nahaja, verni poslušiteli, stegnemo nas i one koji šetuju na pogubljenje, vleku se na smrt, othajaju vu pekel. Naj anda stegne otec sina, gospon slugu, purgar purgara, človek človeka, mater kčerku; z rečjum, kršćenike vse koji ovo vreme nemem stvaram vu oblačenju prispodablaju se, pamet i razum pogubivaju i božanski kip othitavaju. Ar, koji oslobodi drugoga, plaču zadobiva na nebu, koji pak zamudi, greh si zadobi. Blaženi koji življenja čuva svojega i skrbi za zveličenje bližnjega. Amen.

NA FAŠENSKI PONDELEK PRODEKA

7. Ovak leto 1640. vu Rimu pobožni sini Marijanski prve bratovčine vu nebo vzetja D. Marije, da ljudctvo ove fašenske dneve na pobožnost genu, i od grehov okrenu, više devet jezer ranjički potrošili jesu na vremenito obslužavanje svetečno ovih dnevor. Ar napravili jesu bili jedno veliko, sto dvadeset visoko i sedemdeset pednjev široko gledališče vsakojačkemi kipi i potpiski nakinčeno; gde više 4000. duplerov je gorelo, kade eršek Rodanski z sedemnajstemi kardinali i ze vsemi rimskemi skoro poglavari pobožnost pred vsem ljudctvom vse ove tri dni opslužavali jesu. Ali zakaj marijanski ovi pošteni tak marljivo grehe preprečiti trsili se jesu? Kajti najmre znali jesu, da ne more vekša služba iskazati se Mariji nego ako zakrate zlo ono koje Devica Marija najbolje odurjava, to jest: greh smrtni.

10. Ovo isto vreme fašensko Blažena Devica Marija iskazala je se vsa zaplakana devici Coleti sinka Jezuška vu rukah noseča, ali vsem svetom telu ranjenoga, i vu friški krvi zvaljanoga. Za zrok opitajući krvavoga Jezuška, Coleti je odgovor dala Marija: Nepobožni i krvoločni fašenski norci, grehu ovo vreme služeći kršćeniki, tak strašno vumarjaju i do krvi rane Jezuška, sina mojega, i žalost moju povekšavaju.

/.../

Ali, naj paze takovi nesrečni fašenski norci da poleg njih i zvrhu nas ne rasrdi se od njih zbantuvana Marija.

Posluhnite žalosnu peldu od Paula Segneri ispisanu. Vu Napolitanskomu kraljestvu nahaja se gora B. D. Marije od cirkve majke Božje tak ozvana. Na ovu iz vseh stran o Trojakeh vnožina ljudih dohaja na tuliko da više 6000. dosta krat skup tamo se spravi. Anda leto 1611. da bi vnogi tamo ne tak zbog pobožnosti svoje došli bili, kak da skupa sprave se mladenci i divojke i to, o grehota, vu maškari, ar dekliči mušku opravu, mladenci žensku oblekli jesu bili, da skupa med divojkama spati budu mogli mladenci.

Tancali i kolo vodili jesu dugo vremena po noći. Ali, nut kaštige božje! Kak spat spravili se jesu, milostivna Marija z tulikemi grehi na srditost genjena, o polnoči iskaže se petem pobožnem glavam na bregu, dve sveče goruče vu rukah držiča, z kojemi oštariju veliku za stranske pripravljenu z rukami svojemi je vužgala; kotera akoprem kruto velika vu poldrugi vendar vuri na prah i pepel je obrnjena z tulikem nutri počivajučeh pomorom, da više jezero petsto ali od ognja opaljeneh, ali od stanja podrtoga zagnjeteneh mrtveh je najdeno. Med kojemi na svedočanstvo greha muške glave vu ženski opravi i ženske vu muški najdeni jesu. Ah, jeste li gda čuli milosrdnosti mater listor za grešnika fantčenje prositi! A ovdi vidite da sama svojemi rukami z pogorom zvrhu grešnikov kakti norcov fašenskeh je se fantila.

/Gašparoti, *Cvet sveteh*, knj.I, str.962-966/

NA FAŠENSKI TORK PRODEKA

/.../ Ah, tužno spoznavamo istinu ovu Svetoga pisma vu vnogeh varašeh. Ar, kak je došlo Novo leto, taki stare oprave kramari i tršci počeli su premetati kalendare i marljivo zezvedati, kada nesrečni fašenk dojde i kak dugo trpel bude. I nut, kak su našli, da o Treh kraljeh pričetek svoj jemlje, i ovo leto 1750. na celeh pet tijeđnov preteže se, taki jesu maškaradsku ili fašensku opravu iz svojeh ormarov i ladic izvadili, z vsakojačkemi larvami ili licmi fašenskemi i nosastemi obličaji vu štacune svoje obesili, da š njum ljudctvo noro, preoblečeno i preopravljeno, slobodneje i batriveje moglo bude po vsakojačkem bludnosti i greha blatu valjati se. Vu takoveh štacuneh sada okolo i okolo vidi se viseče vsakojačke vražje naličje ili preobrazje s čudnovitemi nosmi: z dugemi nosmi, kratkemi nosmi, s širokemi nosmi, z vuskemi nosmi, z debelemi nosmi, s tenkemi nosmi, s puklastemi nosmi, zavijatemi nosmi, z ravnemi nosmi, velikemi kufrastemi muškemi nosmi, z malemi špičastemi divojačkemi noseki; z odurnemi soldačkemi nosmi, z gnjilemi francuskemi nosmi etc. etc., z rečjum, z vsakojačke fele zrezanemi, spananemi, skelenemi, pokvarjenemi i ranjenemi nosmi. Ah, kaj velim, listor nosi vide se! Dapače, vsa oprava vu takveh štacuneh gotova čaka, s kojum človek preopraviti, preobleči, zakriti se i čisto norski na fašenk iskazati more se, ter kip od Boga sebi podan blatiti i oskuniti. Ne li ovo pozoja peklenskoga, iz neba hičenoga, izmišlenje, koje želi ljudctvo srditostjum svojum od neba spačiti i vu pekel otpeljati? Kak nadalje videti hočemo.

2. Nahajaju se, koji očivesto iz temelja pokazati trse se, da maškara ili preoblačenje norsko na fašenk je slobodno, niti po nijeden put ni prepovedano, a menje grešno. Kaj ovak blazneč i krivo govoreč, pokazati trse se. Prvič vele: da sâm Krištuš, naš Zveličitel i Otkupitel, dal nam je od toga peldu, kada gingavo človečansko telo na se je oblekel, da nas otkupi i mesto na vruga, smrt i pekel predobi. Drugoč: kada po svoji sveti muki, smrti i odičenom gore vstajanju iskazal se je Magdaleni vu opravi vrtlarski oblečen i vučenicom vu Emaus kaštel putujučem kakti jedan romar ili putnik vu Jeružalem putujuči je se iskazal.

Nadalje govore grešno tepuč, da isti kraljevski prorok David med neprijateljske ruke dojdjuči, nikak drugač ne se mogel prostoga vučiniti, nego obličaj svoj premenjajuč i čisto noroga sebe kažuč; z kojum norijum sebi i ljudctvu svojemu pomoč i obrambu poiskati je pritrucan. Njegova tovarušica Mihol jošče vu vekšu norost je se pustila; kada pilj zrezani vu maškaru ili iz kože opravu oblečen mesto dragoga tovaruša na postelju je postavila, kralja s njim vkanila i ovak Davida od smrti oslobodila.

Zovem svedočanstvom vele, akoprem ni maškara do neba izvišena, ni vendar zavržena niti zevsema zahitčena. Pokehdob Ulises i Ahileš premudro baračuč i sebe preopravljajuč neznane se vučinili jesu. Ter gdo bude maškaru zametal, kada mi jošče dan današnji pri najpobožnešeh procesijah našu lepu dečicu Bogu na hvalu vu spodobu angelsku oblačimo? Ali gdo bude ovu navadu karal, kada velika gospoda po glavneh varašeh vu pokapanju na smrt osuđeneh obraze svoje sakrivaju, viteško milosrdnosti čin iskazajuč i mrtve pokapajuč? Ne li na bičuvanju vu korizmi lica vidimo zakrivena pokornikov, da ne poznaju se dobreh del svete pokore činiteli? Ne li tulikaj hasnovito i na osebjnu diku preoblačenje takovo kada preštímami hercegi i gospoda pri oneh koji daleko istinu pretirali jesu, preoblečeni i zato nepoznani med svoji podložniki ophajaju, marljivo poslušaju povsud kaj se od njih govori, dobro zezvedaju kaj vu podložnikih kaštiguvati i pobolšati moraju? etc. etc. Ah, tak je, tak je, slobodna je maškara!

3. Ništarmanje na ova vsa odgovarjam: Polahko, ter skupa othajajte daleko vsi fašenski norci z takovem grešnem, prevzetnem, nepokojnem i prokletem pregovarjanjem!

Ovo su zroki od srditoga pozvoja peklenskoga izmišljeni! Nedaj Bog duše kršćanske toga ni pomisliti, da bi druga persona vu prijetanju tela človečanskoga, ali vu iskazanju vrtljara Magdaleni, kak tulikaj putnika dvem vučenikom proti Eamus kaštelu putujućem najmenši zrok ali priliku bila podala maškare preoblečenja ali grešnoga preopravljena. Nego znajte da maškara je izmišljene pravoga vruga koteri na pričetku sveta oblekel je na se kip čemerne kače, prvu našu mater Evu je ovak prekanil, na greh dopeljal i z ovem načinom vse tuge i nevolje zverhu pokolenja človečanskoga razlejal. Ov, ov, jošče okolo ophaja oblačeč na se kip angela svetlosti, ali vu takvi maškari veliki lažec, tolvaj i ručeči oroslan koji išče način kak bi nas nevoljne, siromaške i nemočne ljudi nadalje prekanil i po skazljivosti svoji na vekivečnu smrt i muke nigdar neginuče vu pekel otpeljal. I zato ima ov prisežni duh našeh neprijatel najprikladneše ovo vreme fašensko od kojega kriči s. Januš: Vae terrae, et mari: quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens; quia modicum tempus habet. - Jaj zemlji i morju, ar ide k vam dole vrug z velikum srditostjum, znajući da malo vremena ima.

4. Gde preoblačenje norsko ili fašenk jošče zvirališče svoje aliti pričetek jemlje, dobro ovdzi znati bude, najmre od bolvanstva poganinov, negda vu Rimu stanujućeh, kak piše Polydorus Virgilius vu svoji peti knjigi, kaj ispeljava iz rimskih igrih Ludis Quinquatriis zvaneh. Ali kak drugi govore: fašenk pričetek jemlje od rimskih bacchanalibus, to jest: fašenskih dnevov. Ovak Blandus vu svoji knjigi Roma triumphans zvani i Vincentius vu knjigi de Imaginibus Deorum ispišiju. Poleg dveh ovih zadnjih stoji Livius lib.9. nazveščajući, kak najmre poganini požeruhu svojemu ili trbuha bogu Bakušu na hvalu nekoje svetečne dneve ali, da bolje rečem: požerušne dneve, postavili jesu.

Ovdi žene bile jesu prve, pokehdob M. Porcius Cato govori: Omnium rerum libertatem, imo licentiam, si vera dicere volumus, foeminae desiderant. Sloboščinu vseh izmišljenih dugovanj, dapače vse dopušćeno, ako istinu govoriti hoćemo, žene prve želeju imati. Kotere za sobum silno dovlekli i dotirale jesu k ovomu vražjemu svetku i muške glave, za kojemi popaščile se jesu nevdane kurvende, nesramni dekliči i nečisti mladenci, z sobum donašajući nečiste popevke, pod kojemi tancali skakali jesu očivesto okolo po vulicah na tuliko, da ni bilo ni jedne ničemurnosti, koje ne bi bili zbadali; nijednoga greha, kojega ne bi bili vučinili; nijedne praznosti, vu koju ne bi bili opali; nijednoga ljudomorstva, koje ne bi bili zvršili; nijedne odurnosti, lakomosti i nečistoće, kojum se ne bi bili ono vreme oskrunili. I to vu vsakojački opravi preoblećeni, na slobodneše grešenje. Otkuda izešlo je norsko preopravljanje, grešno naliće, odurno preobrazje, vu kojem človek, vu kojem kiži kip stvorjen, neme stvari priliku, vražji obličaj na se jemlje, sebe vu vsakojačku maškaru i norsku opravu opravljajuć. Zadnjič tulike odurnosti i grehe videći, večniki rimski, akoprem poganini za onda, očivestu vendar prepoved van dali jesu, da več ova činiti se ne smeju; ništarmanje zadosta prepovedati nesu mogli, da ne bi končema vsakoletni spomenek svetka Bakuša, tak norskoga, opslužavali. Otkuda ovi požeruhni svetki, to jest fašenk, tja med kršćenike, prave naslednike Krištuševe, je sebe zakorenil, da jošče do današnjeg dneva vu ovom vremenu želucu služe kršćeniki, vu vsakojačku opravu i maškaru preoblače se, dapače vu grehe i ničemurnosti, istem poganinom neprikladne, puščaju se. O, grehote! O, prokleti fašenka pričetek! Da bi nigdar od njega sprvnice kršćeniki čuli ne bili!

5. Ali, posluhnemo, kak takove norce strašno Gospodin Bog kaštiguje. Leto 1677., kak tulikaj leto 1678., dopuščeno je vu Beču bilo takovo preoblačenje norško i maškara na tuliko, da skoro ni bilo najti človeka spametnoga, koteri se ne bi bil obrnul na norca. Ovdi je videti bilo vsakojlačke norce: orehove norce, zobene norce, iz cukora norce, figove norce, piliša i jeliša norce, muške norce, ciganske norce, trbušaste norce, gljumpsaste norce, šantave norce, smrdučne norce, oguljene norce; norce zvončeci, norce prez zvončeca, norce z devenicum, norce prez devenice; svinske norce, oselske norce etc. etc.; ar gdo more vse izbrojiti norce? Ovo norško baratanje je tak dugo trpelo, doklam višnji Gospodin Bog, na srditost genjen, zvrhu vsega Bečkoga varaša jedno strašno naličje ili larvu je navlekel, najmre: smrtno preobrazje. Pokehdob taki za tem, čez jedno leto, nesrečna kuga vu Nemški orsag je stupila i više sto jezer ljudi nemilosrdno je zarazila; i ne vu grobe, nego po travnikeh, kakti druge nore i neme stvari, je zahitila i rashitala. I to do leta 1679. Niti to ne bi bilo zadosta srditosti božanski, nego jošče vekšu kaštigu od visokoga Boga je prosila norcom takovem tak dugo, doklam vsemoguči Bog strašnu šibu čez oblok svoj je iskazal Bečanom; reči hoču: jednu veliku repaču zvezdu na nebu je vučinil pokazati, za kojum plemeniti Bečki varaš pod nemilosrdnem opsedanjem turskoga krvoločtva celeh šest mesec je se potil, doklam milosrdnost božanska šibu svoju nazad je potegnula i varaš rečeni od teškoga turskoga jarma z viteškem oružjem kralja poljskoga Ivana Tretjega i presvetloga hercega Bavarskoga držanja, imenom Maksimilijana, je oslobodila.

6. Kak pak mi gingavi i nevoljni jesmo, tak malo se vu našoj stalnosti dičiti moremo, najmre: kakti rosa juternja brzo prehajajuča, grad na ledu zidani ali sneg sušca meseca, koj opstati ne more. Ovak hođimo z našem obetanjem, naprvo jemanjem ili dobrem nakanenjem, najmre: jednako i spodobno rakom nazad plazučem. Ar kada Gospodin Bog srditu ruku zvrhu nas pretegne, onda obečamo vnoga dobra; ali kak srditosti meč postavi vu nožnice ter ga obesi, kmestu iz vsega obečanja spozabljujemo se. Doklam nas bije z nevoljum, kugum, gladom, betegom etc., kričimo, da bi nam oprostil; kak nam pak oprosti, znovič ga van zazavamo na majdan, da bi ober nas biče svoje pretegnul. Kaj spodobno z Bečani istemi je prigodoeno. Ar komaj je halabuka, grmlavica i treskavica strašne kuge i žmehke turske sile odišla, ter milošče božje sunce je se iskazalo Nemški zemlji, reči hoču : kako začuli jesu veselu poštu Nemci, pretiranje viteško Turčina nazveščajuči, taki veselja kričem i radosti ves Beč napuni se. Izidu van odovud goščenja, prznoga želuca napunjavanja, pijančuvanja, gizdosti, počeli su norci znovič iz gnezd svojeh letati, došli su naprvo benetački šišmiši, etc. etc. Med drugemi našli su se stanoviti lafari ili vu bale zatekavci, koteri vse hiže na galvu nateknuli jesu, nutri po tri tance zvodili i vsakojlačke norije zbadali jesu. K ovom priložili jesu preopravljeni muški norci z vsakojlačkem naličjem i vu opčinski bal došli, gde vnožina grehov je se pripečalo. Nut, kaštige božje vrhu norcov oveh znovič! Ono isto vreme dojde med nje jedna stanovita bela neznana maškara, bolje k smrti malani i senci nego drugomu človeku spodobna, zvrhu koje pōglēda vsem okolo stojećem lasi začnu k višku iti, vsi počnu bledeti i od straha treptati, rashajati se, na tuliko, da vu malom hipu ves bal je prestal i dokončal se.

7. Spominam se tulikaj iz stanovite knjižice, vuprav za fašenske dneve van podane z strašnum grožnjum: da ako se od spodobnoga norškoga i grešnoga preoblačenja ljudctvo ne ostavi, Bog vsemoguči hoče istomu hercegu i ladanja zemelskomu gosponu jedno čudnovito naličje na obraz ili lica postaviti, zvrhu kojega vse podložno takovomu hercegu ljudctvo

prestrašiti se hoće. Kaj tulikaj drugo leto za podanum van knjigum - o, tuga i žalost! Bože, smiluj se! - je prigodeno. Anda, očivesto vidimo, kak vsamoguči Bog odurjava i kruto srditoga sebe kaže zvrhu sposobnoga norskoga i grešnoga preobraženja i preoblačenja. Kotero spodobnem načinom po drugeh varašeh je strašno kaštiguval.

Vu stanovitom glavnom varašu, kojega oprlašćam imenu, da bi vsi plemenitaši, hercegi i ostala gospoda držali opčinski bal, zmožno gošćenje, igre i tance, nut kada bi najbolje plesali, dojde jedna preoblečena maškara, kotera vu znanju tancanja zvrhu vseh je se držala najpreštimanešu i najzveršenešu. Počne ova med gospodičnami ljubljenu sebe kazati, na ples vabiti i compliments krajati. Da bi pak stanovitu damu ili hercežicu na tanec pozivajuč za ruku bila popala ova maškara, spozna i spazi hercežica ne ruku maškare človečansku, nego tacu medvedsku; otkuda prestrašena na zemlju pade i čez malo vremena od velikoga straha iz ovoga sveta premine. O, kuliko je takoveh norskoh maškarih, katerem isto naličje i preobrazje k licu je se priraslo, niti z nikakvem zmišlenem načinom ono doli vzeti, niti otrči, niti odrezati nesu mogli.

8. Iz nesrečneše pelde i strašneše spomina se Francuska zemlja nedaleko od Pariza na fašenk leto 1570. pod Carolom šestem ovoga imena kraljem francuskem prigodene. Tri plemeniti i bogati mladenci na fašenski dan zadnji, želujuči se poleg navade razveseliti, odidu vu stanovit grad jednoga plemenitoga znanca koji ove fašenske dneve viteško vu gošćenju, norijah i plesanju je sprevajal. Sedu k obedu, pijančuju, goste se, norije zbadaju, popevaju, z gospodičnami šale se; z rečjum, nikaj ne prepuste veselja kotero vu prokletom fašenku pripetča se. Buduč dobro pri vinu, vsi po dokončanom obedu na tanec vstanu. Počnu se preopravljati vu komorah, i vsakojačko preobrazje na lica svoja postavljati.

Ovi tri pako mladenci obleku se vu maškaru koja ne na šalu i smeh, nego bolje na strah i odurnost bi bila, najmre, navleku iz platna opravu namočenu vu smolu, od glave do pet z predivom črnem otrenem kakti konjskemni repi nakinčenu i na ogrutni pogled napravljenu. Na obraz postave strašno naličje i na obadveh stranah poleg oselskeh vuh ovnovne velike roge, na veliko čudo kak jeden spameten i razumen človek, na božji kip stvorjen, na tak norsk način i oduren kip preoblači se i opraviti more? Komaj vu palaču stupe, taki po redu tance voditi začnu k kojem zadnjič dojde četrtu vu takvi vuprav spodobi maškara, vsakojačke vodi plese, čini Capriole koja ni bila druga, nego vrag peklenski, ar ov ni bil najmenši pri svojem svetku. Za dokončanem plesanjem, počnu igrati na kocke, nut pripetce, ali po božjem prepušćanju opade kocka jedna za stol, primi svetču drugi da kocku najdu, iz koje iskrica jedna opade na smoljenu i kudelnatu opravu i maškara sva vu jednom ognju zapazi se. Mladenec ov nesreču videči, hotel je izvleči opravu, ali čvrsto privezanu nikak otrči ne mogel. Drugi dva želujuči pajdaša pomoči od njega vužgu se, da vsi tri vu jednom ognju bili jesu. Kriče: Vode, vode!, alu vu zdencu na nesreču nikaj ni vode najdeno. Donese iz kuhine jeden sluga vedricu, ali i ov na pragu hižnom zadene se i vodu vsu razleje. Ovako vsi tri lepi mladenci, plemeniti od krvi, veseli od vina, zdravi vu telu, z nesrečnum smrtjum poginuli jesu.

9. Vnožinu takoveh peldi bi mogel naprvo donesti, vu kojem pravični Bog norost fašensku i preoblačenje vu maškaru strašno je kaštiguval. Jednu jošče zadosti naj bude čuti koju čtejem in libro de donis.

Nekoji mladenci ove fašenske dneve imajuči na svojev obrazeh odurno naličje, larve ili maškare, med kojemi mladenci bile su tulikaj nekoje ženske glave vu muških opravah,

more se verovati da su bile nočne prijateljice ovih mladencov. Ovi kada su z najvećšum vikum i halabukum po vulicah vareških jahali, onda njim je naproti došla jedna Compania na konjeh, vu muških i ženske spodobe peklenskih duhov koji su se njim pridružili i med nje zmešali i kada bi ove prve maškare z najvećšem veseljem skakale na konjeh i popevale, onda sred pijaca budući, kapetan ove druge Companie zakriknul je strašnem glasom: Qui me amarunt, mibique servierunt, modo mecum erunt. Koji su mene ljubili i meni verno služili, od sada na veke budu z menum prebivali. I ova zrekući, zemlja se pod njimi raspučila i na dno pekla vse je do jednoga požrla. O, veselje, veselje, kuliku žalost vlečeš za sobum! O, fašenk, fašenk, kuliko ljudi porivaš na vekivečno skvarjenje! Tvoja radost i veselje je vu pričetku od meda slajše, ali na koncu od pelina žuhkeše.

9. Od Metre Erisichtona kčere, od Acheloo koji je Herkulešem za lepu Dejaniru vojuvala, od Proteja kojega pete škole dijaki Vertumna imenuju, piše Ovidius grdobna, strahovita i čudnovita obračanja i obrnenja na koju prevmuli se jesu. Ali vsa ova preobraženja listor norije i dečinske igre proti odurnomu i grešnomu preopravljanju koje pri krščenicah, o tuga i žalost, po vnogeh mestah i varašeh vidi se, reči se mogu. Na tuliko da slobodno človek reče: Sam vrug čini na fašenk ova odurna, strašna skazila i maškare vnogo odurneša, mrzeša, čudnoviteša nego koji malar ali pete škole dijak zmisлити mogu.

Naj se ispričavaju ovde kak hote fašenski norci, govoreč: Ovo je listor jedno kratko, slobodno telu vugađanje, jedno pošteno razveselenje i malo od skrbi počivanje ali odehnenje, koje nikaj vu sebi greha ne zadržava. Ja ništarmanje velim, da ovo je jedno dugo, neslobodno telu vugađanje, iz kojega dugo trpeči špot, sramota i velik kvar poštenomu ishaja človeku. Jedno nepošteno razveselenje, pokehdob človek s preoblačenjem, s preobrazjem i maškarum vse poštenje, vu redu držanje, strah i sramežljivost othitava; je jedna žalosna nasladnost, kajti na kurvariju, tadbínu, na razbijanje, na ljudomorstvo pomaže i pelja. Ar kak se je Jupiter na volovski kip obrnul, je Europeja prekanjena. Kak Merkurijuš je vu pastirsku preoblečen opravu, je Argus vumorjen. Kak večkrat Jupiter je Dijane kip na se postavil, je Kališto ogingavela. Kak Vertumnus je vu stare babe opravu oblečen, je Pomona čistoču pogubila.

Ah, premislemo, kak nesramežljivo i norsko čini koj preštímáni drugač človek, kada preobrazje kakovo-goder na lica svoja postavi; na tuliko, da se sam sramuvati mora, ako premisli, kaj potlam od njega pri poštenih ljudih govorilo se bude. S kakovum prevzetnostjum i povufanjem jedna ženska glava vu mušku opravu bi se mogla preobleči, štimajuči, da nju vsaki pozna? Ja drugo ne morem misliti, držati i štimati, nego da fašenski norci zato naličje i preobrazje na lica postavljaju, da stem slobodneje vu vsu norsku bludnost podadu se i ovak neznani vsakojačke nečistoče, grehe, odurnosti izvrše i dopune.

10. K maškari i preopravljanju prilaze se i plesanje kotero pozoj peklenski iz neba hitčen najbolje ovo vreme pomnja da se i zbog njega reči more: Jaj zemlje i morju, ar ide k vam dole vrug z velikum srditostjum znajuči da malo vremena ima. Od ovoga pako plesanja s. Oci govore: Saltus est circulus cujus Satan est centrum, et circumferentia Angeli ejus. - Da plesanje je kolobar kojega je sredina Satan i okruglina angeli njegovi. Da je to istina, listor naj premisli človek, čine plesajučeh. To je to, ono prekoredno tela prigibanje, nedostojno očih namigavanje, tela k telu dotikanje, z rukami tela obimanje, one male koračajce z prigibanjem i nanizavanjem ženskeh nožic, etc. etc.

Koja vsa videči višnji Gospodin Bog z pravičnum i dostojnum srditostjum grozi se

strašno takovem ženskem glavam po Izajiašu Proroku vu delu 3. Kajti kčere Sionske gizdave jesu i hode z podignjenem vratom z očima namigavaju, od veselja z rukami pljuskaju i prenavlajuč hode (to jest vu tancu) zato plesive vučini i grintave Gospodin Bog vrhunce na glavah kčereh Sionskeh i Gospon lasi njihove prepusti opuznuti.

Muške pak glave opominja knjiga Cirkvena vu delu 9. Nemaj pajdašenja z nijednum tancušicim, niti nju ne poslušaj, da more biti naveke ne pogineš po nje vupučavanju.

O, kuliko prokleti tanec vu telu je vučinil betežneh do smrti, kuliko na vekivečno skvarjanje je povlekel nesrečnih i naveke duš nesrečnih! Poslušnite dve strašne hištorije i dosta za denes bude.

11. Za Rudolfa prvoga toga imena cesara plesali su pri Trajestu varašu na mostu mladenci i divojke, purgari i purgarice. Pripetilo se je pak da je mešnik z svetem sakramentem k betežniku onud išel pred kojim oni nesu pokleknuli, ne hotejući pretrči plesa svojega, jače se za svoje tance skrbeći nego za poštenje Božje. Ali, nut kaštige, čez malo most pretrgne se i skoro dve sto tancušev je vu vodu opalo i potonulo. Gdo zna, ako nesu duše naveke vu peklu pokopane.

Strašnešu piše peldu Thomas Cantipratanus ovako.

Vu nekom selu Brabancije bila je žena koja niti Boga se ne vnogo bojala, niti ljudi sramovala /ne manka takoveh ovo fašensko vreme, pače ih je dosta neumivenoga jezika ženčic/ kotera je vsaki skoro svetečni dan tance spravljala /vzmete si to na navuk dekle i dekliči, kotere tak skrblivo po vulichah zdrkavate i po luckeh hižah vu ples hodite ali se vu nje nanujate/ i nje vodila. Pripetilo se je pak jenkrat gda je dugi rep tancušič za sobum vlekla/morbit, vuprav na fašenk/ da je jednomu mladencu ki se je blizu onoga tanca pile z tovaruši igral, palica z kum je pilu vudriti hotel z ruke tak močno spala i vu čelo rečene žene vudrila da je taki onde na mestu mrtva opala i tancajuč na drugi svet preskakala. Gda se to pripeti, drugi vsi osupneju i zdignuvši mrtvo telo domom zanesu, na hitrom les naprave i vu njega postave. Dozvani jesu koji bi s oltar popevali, ali da bi došli, dojde i bik jedan črni, ali bolje rekuči, vu bikovom kipu črni vrag koji ručeč k telu doteče, z rogmi les i telo na tla prehit, i z rogmi vse prebada tak da su se čreva z trupla svojega vsa van rasipala, niti nigdo pred velikum vonjbum vu hiže ne mogel osati, nego do ranoga jutra samo telo ostaviju. Drugi dan nje bližnji kak-tak razmrcvarjeno telo vkup spravivši zvan cimintora zakopaju. To konec bil je takve tancarice ovde, a vu peklu plača službe takove prispodobna.

O, vsamoguči Bože, oslobodi nas takve kaštige! I zato prosimo tebe z kraljevskem prorokom Davidom: *Perfice gresus nostros in semitis tuis, ut non moveantur vestigia nostra.* - Vutvrdi koračaje naše po puteh tvojeh, da se ne genu stupine naše. I vučini da tak tvoje zapovedi obdržimo, da se z fašenskemi norci naveke od tebe ne othitimo, pače od kozlov se skakajučeh razdvojimo i k pravičnema dušam vu ovčarnicu tvoju na vekivečno veselje pribrojimo.

Ah, čalarni svet ostani z tvemi vkanljivosti van,
I ti fašenk, sad prestani, tve gizdosti tu ne stan.
Ar na koncu veselje van, na žalost hoče biti,
Kad sudec na sudni dan vse sudit hoče priti.
Onde naličja odidu, ter ostane sama vest,
V kojoj grehi tvoji budu, istinska reč ovo jest.
Fašenkova onde radost vekivečni bu tvoj meč,

Ter ti dojde zadnja žalost koje kraja ne bu već.

Anda grešnik sad prestani spoznavati tve radosti,
Tebe pak vsigdar nastani vu hižice žalosti.
Onde tvoje grehe plači, da vu peklu ne tvoj stan,
Neg da vu vekvečni plači primeš ne ginuču stran.
Ovo vsem, o Jezuš daj, nit ne zakrati nam tvoj raj.

Amen.

/Gašparoti, *Cvet sveteh*, knj.I, str.969-982/

NAPOMENA: Izbor tekstova iz propovijedi Hilariona Gašparotija donosim u novoj grafiji. U izbor su uključeni i tekstovi koje je donijela Olga Šojat u većnavedenom radu u *Croatici* sv.20-21/1984, na str.50-59. To su tekstovi: *Na fašensku nedelju prodeka* str.50-54, pod brojem: 1,2,10,12,13., i tekstovi: *Na fašenski tork prodeka* str.55-59, pod brojem: 1,2,4,5,6,7.